

Aktualne problemy związane z nadzorem nad zakażeniami HIV i zachorowaniami na AIDS w Polsce

*Magdalena Rosińska, Beata Werbińska
Zakład Epidemiologii
Państwowego Zakładu Higieny*

Stan prawny

- **USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach**
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2003 r. w sprawie wzorów formularzy zgłoszeń podejrzenia zakażenia lub zachorowania na chorobę zakaźną, rozpoznania zachorowania na chorobę zakaźną oraz podejrzenia lub stwierdzenia zgonu z powodu choroby zakaźnej oraz sposobu ich przekazywania
- **USTAWA o Państwowej Inspekcji Sanitarnej**
- regulacje dotyczące ochrony danych osobowych i inne

USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach

Art. 20

3. W przypadku podejrzenia zakażenia lub zachorowania na chorobę zakaźną, określoną w wykazie, o którym mowa w art. 3 ust. 1, lub rozpoznania takiej choroby lekarz lub felczer ma obowiązek zgłoszenia tego faktu, w ciągu 24 godzin, właściwemu ze względu na miejsce zachorowania **powiatowemu (portowemu) inspektorowi sanitarnemu, z zastrzeżeniem ust. 4–6.**

Wspomniany wykaz zawiera w

poz. 1) AIDS i zakażenie HIV

USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach

Art. 20

5. Podejrzenie lub rozpoznanie zachorowania na **AIDS**, kiłę, rzeżączkę, nierzeżączkowe zakażenia dolnych odcinków narządów moczowo-płciowych i inne chlamydiozy oraz rzesistkowicę lekarz lub felczer ma obowiązek zgłosić bezpośrednio **właściwemu ze względu na miejsce zachorowania wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu** lub wskazanej przez niego specjalistycznej jednostce właściwej w zakresie chorób przenoszonych drogą płciową.

USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach

Art. 20

6. W przypadku stwierdzenia lub podejrzenia, że **zgon nastąpił z powodu choroby zakaźnej** określonej w wykazie, o którym mowa w art. 3 ust. 1, lekarz ma obowiązek powiadomić o tym fakcie **wojewódzkiego inspektora sanitarnego.**

USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach

Art. 20

7. W zgłoszeniach, o których mowa w ust. 3–6, z zastrzeżeniem ust. 8, zamieszcza się następujące dane osoby, której dotyczy zgłoszenie:

- 1) imię i nazwisko,
- 2) datę urodzenia,
- 3) nr PESEL,
- 4) płeć,
- 5) adres zamieszkania (lub zameldowania),
- 6) rozpoznanie oraz kod jednostki chorobowej zgodnie z międzynarodową klasyfikacją chorób,
- 7) **inne informacje niezbędne do przeciwdziałania chorobom zakaźnym i zakażeniom oraz rozpoznania i oceny sytuacji epidemiologicznej.**

USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach

Art. 20

8. W zgłoszeniu **zachorowań na AIDS** lekarz zamieszcza dane określone w ust. 7, a jeżeli pacjent je zastrzeże, to następujące dane osoby, której dotyczy zgłoszenie:

- 1) inicjały imienia i nazwiska lub hasło,
- 2) wiek,
- 3) płeć,
- 4) obywatelstwo,
- 5) województwo, na obszarze którego posiada stałe zameldowanie, a w przypadku niemożliwości ustalenia – województwo, na obszarze którego przebywa osoba, której dotyczy zgłoszenie,
- 6) rozpoznanie.

USTAWA z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach

Art. 21

Dotyczy zgłaszania wyników badań przez laboratoria - brak rozporządzenia wykonawczego

- 5. W zgłoszeniu zakażenia HIV kierownik laboratorium zamieszcza dane określone w ust. 4, a **jeżeli pacjent je zastrzeże (badanie anonimowe)**, to następujące dane:
  - 1) inicjały imienia i nazwiska lub hasło,
  - 2) wiek,
  - 3) płeć,
  - 4) obywatelstwo,
  - 5) miejsce stałego pobytu: województwo, typ miejscowości (miasto/wieś),
  - 6) wynik badania i datę pobrania próby.

Zbieranie informacji dodatkowych

- Ustawa o chorobach zakaźnych i zakażeniach
- Ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 września 2002 r. w sprawie organizacji i sposobu działania stacji sanitarno-epidemiologicznych.
  - **Art. 5.**

Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegania i zwalczania chorób, o których mowa w art. 2, należy:

1) **dokonywanie analiz i ocen epidemiologicznych,**

...

Prowadzona działalność (PZH)

- Rutynowy nadzór (AIDS)
- Współpraca z laboratoriami wykonującymi test potwierdzenia (WB)
  - dane indywidualne na temat wykrytych zakażeń
- Współpraca z laboratoriami wykonującymi testy przesiewowe (ELISA)
  - raport kwartalny, zagregowany na temat liczby wykonanych badań według grupy ryzyka
- Współpraca z Instytutem Hematologii
  - zakażenie HIV wśród krwiodawców

Zespół nabytego upośledzenia odporności

- AIDS -

Definicja UE

Opis kliniczny

Obejmuje **wszystkie osoby zakażone wirusem HIV**, u których występuje jakikolwiek z **28** stanów klinicznych wymienionych w europejskiej definicji przypadku AIDS w zastosowaniu do nadzoru epidemiologicznego.

Zespół nabytego upośledzenia odporności - AIDS - Definicja UE

Kryteria rozpoznania

- I. Dorośli i młodzież:

Europejska definicja AIDS z 1993 r.

(1993 European AIDS surveillance case definition).

- II. Dzieci w wieku < 13lat:

Poprawiona w 1995 roku europejska definicja przypadku AIDS w zastosowaniu do nadzoru epidemiologicznego nad dziećmi

(1995 revision of the European case definition for AIDS surveillance in children)

Zakażenie wirusem HIV - definicja UE

Opis kliniczny

Rozpoznanie oparte na laboratoryjnych kryteriach zakażenia HIV lub na rozpoznaniu AIDS.

Laboratoryjne kryteria rozpoznania

I. Dorośli, młodzież i dzieci w wieku 18 miesięcy:

- Dodatni wynik testu przesiewowego na przeciwciała przeciw HIV potwierdzony innym testem na przeciwciała przeciw HIV.
- Wykrycie kwasu nukleinowego HIV (RNA lub DNA)
- Wykrycie HIV za pomocą testu na antygen p24 włącznie z oznaczaniem neutralizacji.
- Izolacja HIV za pomocą hodowli wirusa

Zakażenie wirusem HIV - definicja UE

Opis kliniczny

Rozpoznanie oparte na laboratoryjnych kryteriach zakażenia HIV lub na rozpoznaniu AIDS.

Laboratoryjne kryteria rozpoznania

II. Dzieci < 18 miesięcy:

- Dodatnie wyniki w **dwu oddzielnych oznaczeniach** (z wyłączeniem krwi pępowinowej) jednego lub więcej spośród następujących testów wykrywających HIV:
  - # Wykrycie kwasu nukleinowego HIV (RNA lub DNA).
  - # Wykrycie HIV za pomocą testu na antygen p24 włącznie z oznaczaniem neutralizacji, u dziecka.
  - # Izolacja HIV za pomocą hodowli wirusa.

Europejska definicja przypadku AIDS do celów nadzoru epidemiologicznego

Skorygowana w 1993 r.

- 1A. Bez laboratoryjnego potwierdzenia infekcji HIV

ALE

przy nie występowaniu innej przyczyny immunosupresji

wystąpienie jednej z poniżej wymienionych chorób
wskaźnikowych *zdiagnozowanej definitywnie:*

.....

- 1B. Przy potwierdzonej laboratoryjnie infekcji HIV
wystąpienie jednej z poniżej wymienionych chorób wsk.

a) zdiagnozowanych definitywnie: ....

b) zdiagnozowanych w sposób przybliżony: ...

EUROPEJSKA DEFINICJA PRZYPADKU AIDS DO CELÓW NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Skorygowana w 1993 r.

Wykaz chorób wskazujących na AIDS

Zakażenia oportunistyczne

1. Zakażenia bakteryjne, liczne lub nawracające u dziecka w wieku poniżej 13 lat
2. Kandydoza oskrzeli, tchawicy lub płuc
3. Kandydoza przełyku
4. Rozsiana lub pozapłucna kokcydiodomykoza
5. Pozapłucna kryptokokoza
6. Kryptosporidioza jelitowa z biegunką trwającą dłużej niż miesiąc
7. Choroba wywołana wirusem cytomegalii (poza dotyczącą wątroby, śledziony lub węzłów chłonnych) u pacjenta w wieku powyżej 1 miesiąca życia
8. Zapalenie siatkówki (z upośledzeniem widzenia) wywołane przez wirus cytomegalii
9. Herpes simplex; przewlekłe owrzodzenie utrzymujące się dłużej niż miesiąc bądź zapalenie oskrzeli, płuc lub przełyku u pacjenta w wieku powyżej 1 miesiąca życia
10. Rozsiana lub pozapłucna histoplazmoza
11. Izosporidioza jelitowa z biegunką trwającą dłużej niż miesiąc
12. *Mycobacterium avium complex* lub *M. kansasii*, zmiany rozsiane lub pozapłucne
13. *Mycobacterium tuberculosis*, zmiany w obrębie płuc u osoby dorosłej lub dorastającej (w wieku powyżej 13 lat)
14. *Mycobacterium tuberculosis*, zmiany pozapłucne
15. *Mycobacterium*, innych niż wymienione powyżej lub nieokreślonych gatunków; zmiany rozsiane lub pozapłucne
16. Zapalenie płuc wywołane przez *Pneumocystis carinii*
17. Nawracające zapalenie płuc
18. Postępująca wieloogniskowa leukoencefalopatia
19. Nawracająca posocznica wywołana przez bakterie z rodzaju *Salmonella* (poza wywołującymi dur brzuszny i dury rzekome)
20. Toksoplazmoza mózgu u pacjenta powyżej 1 miesiąca życia

EUROPEJSKA DEFINICJA PRZYPADKU AIDS DO CELÓW NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Skorygowana w 1993 r.

Wykaz chorób wskazujących na AIDS c.d.

Inne choroby

21. Inwazyjny rak szyjki macicy
22. Encefalopatia związana z zakażeniem HIV
23. **Mięsak Kaposiego***
24. Śródmiąższowe limfoidalne zapalenie płuc u dziecka w wieku do 13 lat
25. Chłoniak Burkitta (lub o nazwie równoznacznej)
26. Chłoniak immunoblastyczny (lub o nazwie równoznacznej)
27. **Chłoniak pierwotny mózgu***
28. Zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia wirusem HIV

**EUROPEJSKA DEFINICJA PRZYPADKU AIDS DO CELÓW NADZORU
EPIDEMIOLOGICZNEGO**

Skorygowana w 1993 r.

Wykaz chorób wskazujących na AIDS c.d.

W 2003 r. Europejskie Centrum Monitorowania AIDS
dodało następującą uwagę:

UWAGA: Jeśli nie jest możliwe dokładne
określenie choroby wskazującej na AIDS
wyjątkowo można podać odpowiednio:

- 30. zakażenie(-a) oportunistyczne bliżej nieokreślone
- 31. chłoniak, bliżej nieokreślony

EUROPEJSKA DEFINICJA PRZYPADKU AIDS DO CELÓW NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Skorygowana w 1993 r.

Wykaz chorób wskazujących na AIDS, które można rozpoznać metodami przybliżonymi

1. Kandydoza przełyku
2. Zapalenie siatkówki (z upośledzeniem widzenia) wywołane przez wirus cytomegalii
3. Mięsak *Kaposiego*
4. Śródmiąższowe limfoidalne zapalenie płuc lub limfoidalny rozplam w płucach
5. Rozsiana mykobakterioza (wywołana przez pałeczki kwasooporne, gatunków nie określonych w hodowli, występująca w przynajmniej jednym miejscu innym niż płuca, skóra oraz węzły chłonne szyjne lub wnek płuc lub również i w nich)
6. Zapalenie płuc wywołane przez *Pneumocystis carinii*
7. Toksoplazmoza mózgu u dziecka w wieku powyżej 1 miesiąca

Metody rozpoznawania chorób wskazujących na AIDS

KANDYDOZA

Metody definitywne

Oglądanie w badaniu endoskopowym lub na sekcji bądź badanie mikroskopowe (histologiczne lub cytologiczne) próbki bezpośrednio z zajętych tkanek (włącznie z fragmentami zeskrabanymi z powierzchni błon śluzowych), lecz nie z hodowli

Metody przybliżone

- a) od niedawna odczuwany ból za mostkiem (przy przełykaniu) oraz
- b) kandydoza jamy ustnej rozpoznana na podstawie obecności białych plam lub blaszek na podłożu rumieniowym bądź na podstawie obrazu mikroskopowego nici grzybni, obecnych w próbce pobranej z błony śluzowej jamy ustnej, bez uprzedniej hodowli

Metody rozpoznawania chorób wskazujących na AIDS

GRUŻLICA

Metody definitywne:

Hodowla

*Do rozpoznania AIDS
konieczne jest wykonanie
testu potwierdzenia
zakażenia wirusem HIV*

Metody przybliżone:

Objawy kliniczne
i radiologiczne gruźlicy
płuc

Metody rozpoznawania chorób wskazujących na AIDS

ZAPALENIE PŁUC wywołane przez *Pneumocystis carinii*

Metody definitywne:

Badanie
mikroskopowe
(histologiczne
lub
cytologiczne)

Metody przybliżone:

a) w wywiadzie- duszność wysiłkowa lub suchy kaszel
> 3 m-cy

oraz

b) rozległe, obustronne nacieki śródmiąższowe na
rentgenogramie lub wynik badania
scyntygraficznego płuc, wskazujący na rozległe,
obustronne zajęcie płuc

oraz

c) hypoksemia krwi tętniczej - $pO_2 < 9,3$ kPa (70
mmHg) lub zmniejszona pojemność dyfuzyjna płuc
(poniżej 80% normy) lub zwiększenie
pęcherzykowo-tętniczego gradientu stężeń

oraz

d) brak dowodów bakteryjnego zapalenia płuc

Europejska definicja przypadku AIDS do celów nadzoru epidemiologicznego (DZIECI)

Skorygowana w 1995 r.

- Podział na punkty 1A i 1B
- Ograniczona lista chorób wskaźnikowych

1C. Laboratoryjnie potwierdzony brak zakażenia wirusem HIV

ALE

wykluczone wszystkie inne przyczyny niedoborów immunologicznych, i u dziecka *rozpoznano* również:

- zapalenie płuc wywołane przez *Pneumocystis carinii*, potwierdzone pełną diagnostyką **lub**:
- a) jakąkolwiek chorobę wskaźnikową wymienioną w punkcie 1B potwierdzoną pełną diagnostyką, **oraz**
b) dowody defektów immunologicznych w postaci spadku liczby limfocytów CD4 w stosunku do normy wieku

Raport o zachorowaniu na AIDS i/lub zgonie chorego na AIDS

1. NAZWISKO

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. IMIĘ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. DATA URODZENIA

--	--	--	--	--	--

4. PŁEĆ

--

5. OBYWATELSTWO

--

6. WOJEWÓDZTWO

--	--

7. MIEJSCE ZAMIESZKANIA

--

8. GRUPA RYZYKOWNYCH ZACHOWAŃ / SPOSÓB ZAKAŻENIA

8a

--	--

8b

--	--

8c

--	--

9. DODATKOWE INFORMACJE O SPOSOBIE ZAKAŻENIA

--	--

10. DATA PIERWSZEGO DODATNIEGO WYNIKU BADANIA W KIERUNKU ZAKAŻENIA HIV

10a

--	--	--	--	--	--

10b

--	--	--	--	--	--

11. PODSTAWA ORZECZENIA O DODATNIM WYNIKU BADANIA W KIERUNKU ZAKAŻENIA HIV

11a

--	--	--	--

11b

--	--	--	--

12. PRZYCZYNA UPOŚLEDZENIA ODPORNOŚCI

--

Raport o zachorowaniu na AIDS i/lub zgonie chorego na AIDS

13. CHOROBA WSKAZUJĄCA NA AIDS

13a

13b

13c

13d

14. METODA ROZPOZNANIA CHOROBY WSKAZUJĄCEJ NA AIDS

14a

14b

14c

14d

15. LICZBA KOMÓREK CD4

16. DATA ROZPOZNANIA AIDS

17. OKRES OSTATNIEJ HOSPITALIZACJI

-

18. ZGŁOSZENIE ZGONU

19. DATA ZGONU

20. PRZYCZYNA ZGONU

20a

20b

20c

21. LECZENIE ARV PRZED ROZPOZNANIEM AIDS

TAK

NIE

22. UWAGI

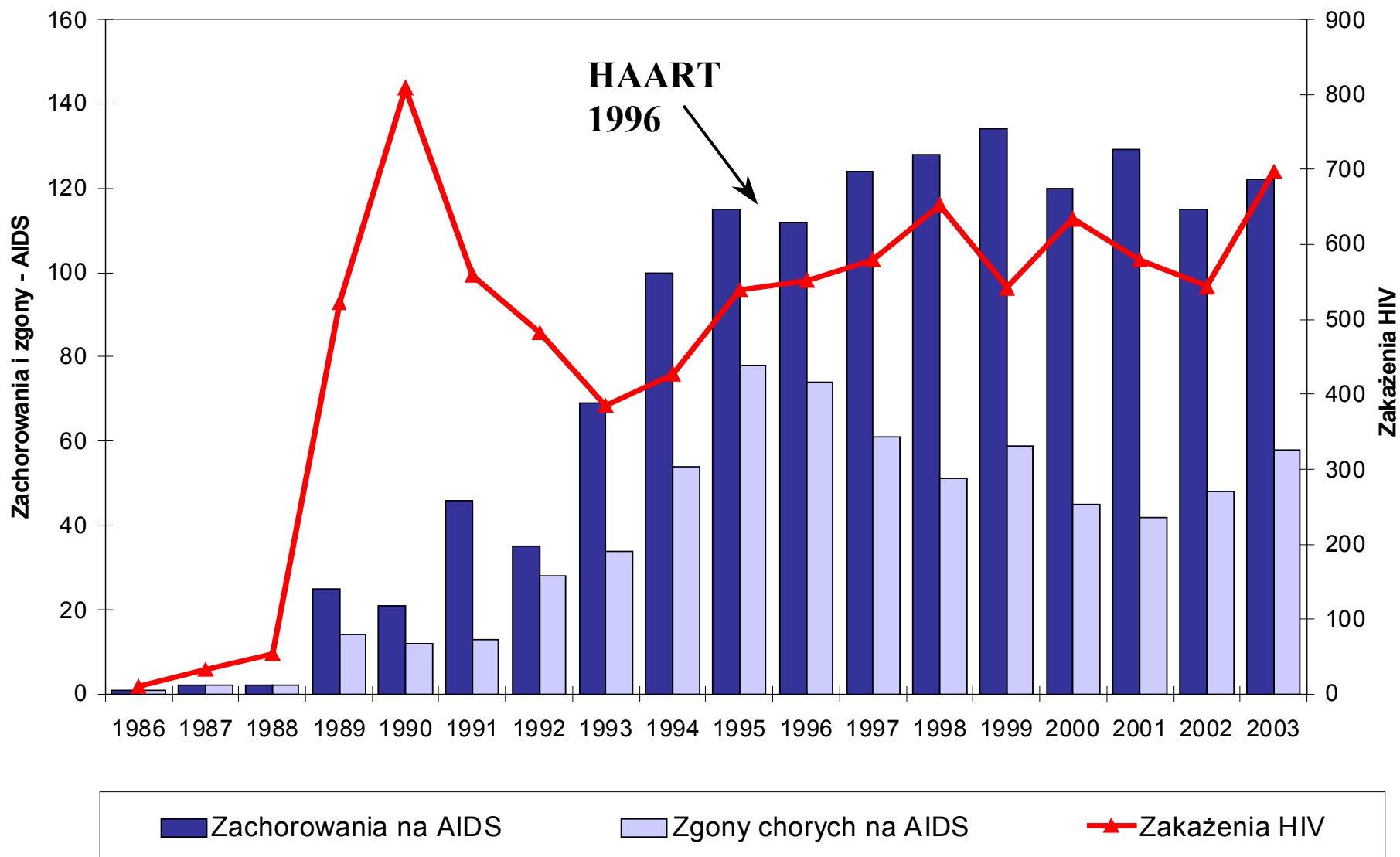
23. DATA WYPEŁNIENIA ZGŁOSZENIA

Raport o zachorowaniu na AIDS i/lub zgonie chorego na AIDS

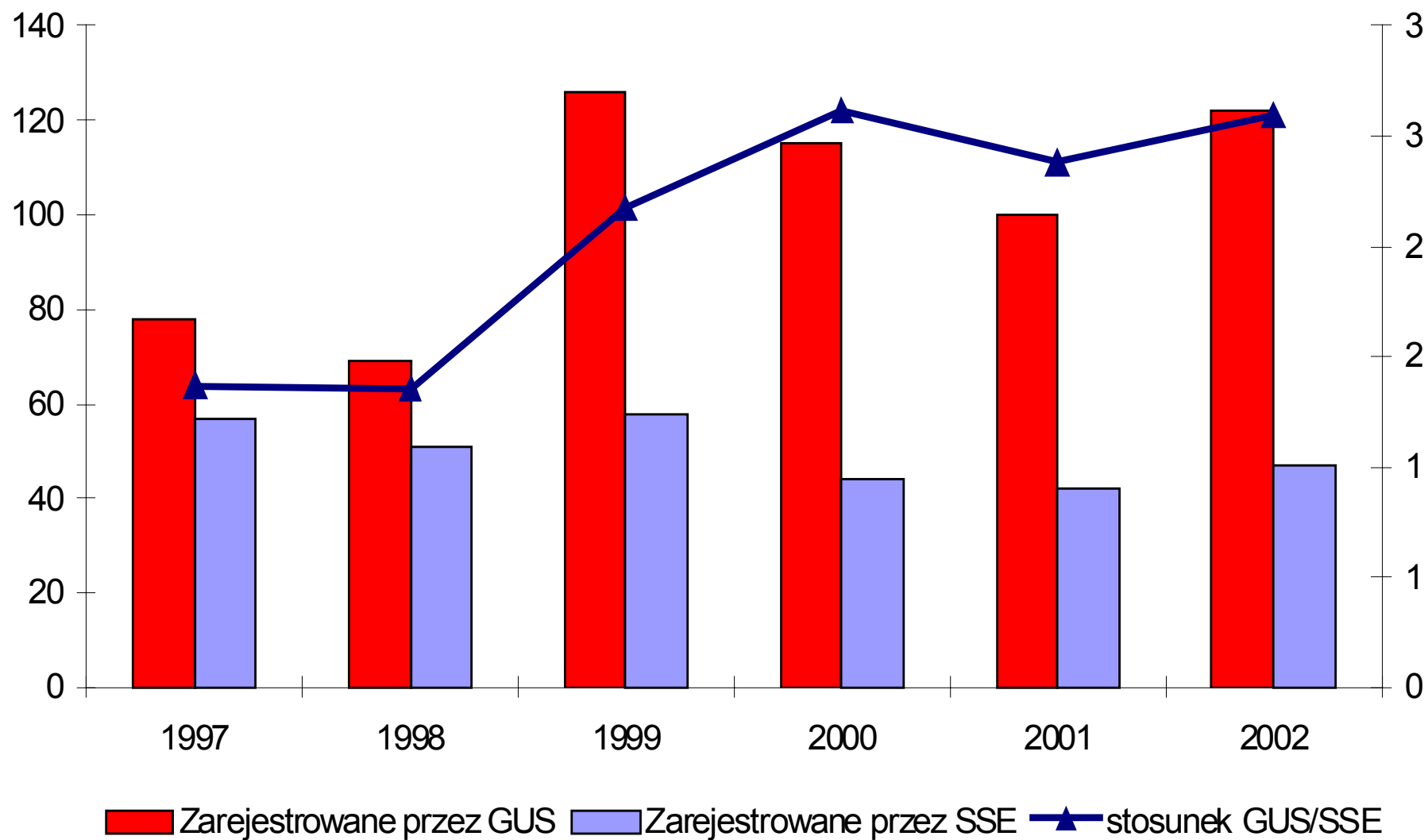
Na co zwrócić uwagę?

- Dane placówki, która zgłosiła przypadek
- Województwo (nieprawidłowe kody)
- Grupa ryzykownych zachowań
- Data pierwszego dodatniego wyniku badania w kierunku zakażenia HIV (data badania potwierdzającego)
- Podstawa orzeczenia o dodatnim wyniku badania w kierunku zakażenia HIV (rodzaj badania potwierdzającego)
- Leczenie ARV przed rozpoznaniem AIDS
- Data rozpoznania AIDS (kwartał i rok np.: 02.04)

Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce 1985 - 2003

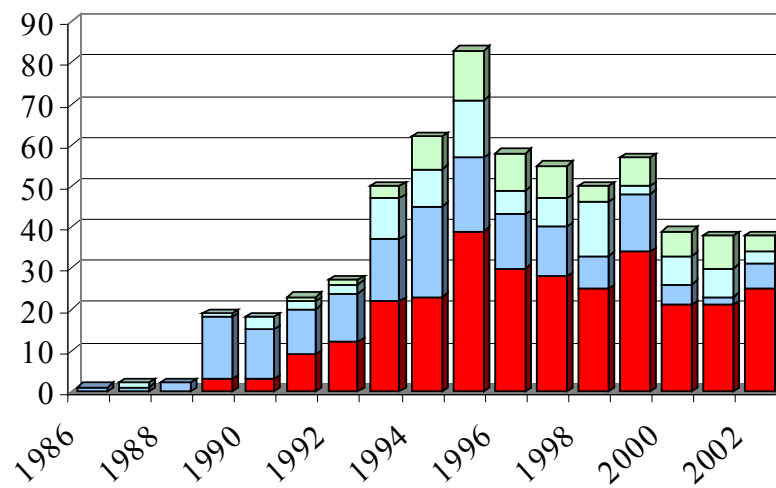
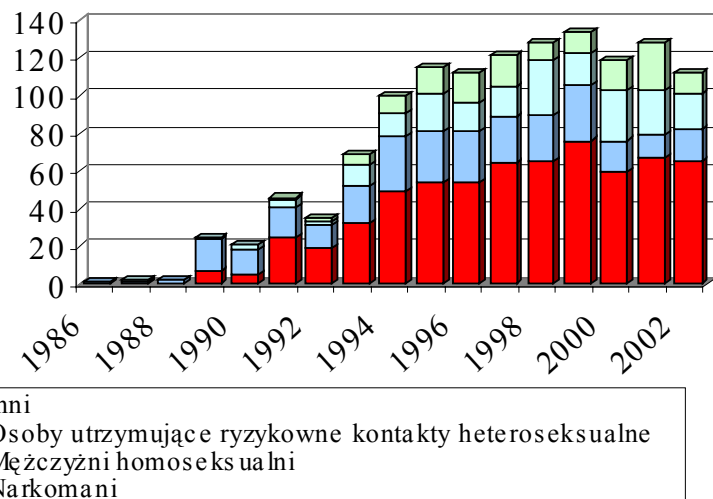

Przykład: zgony chorych na AIDS

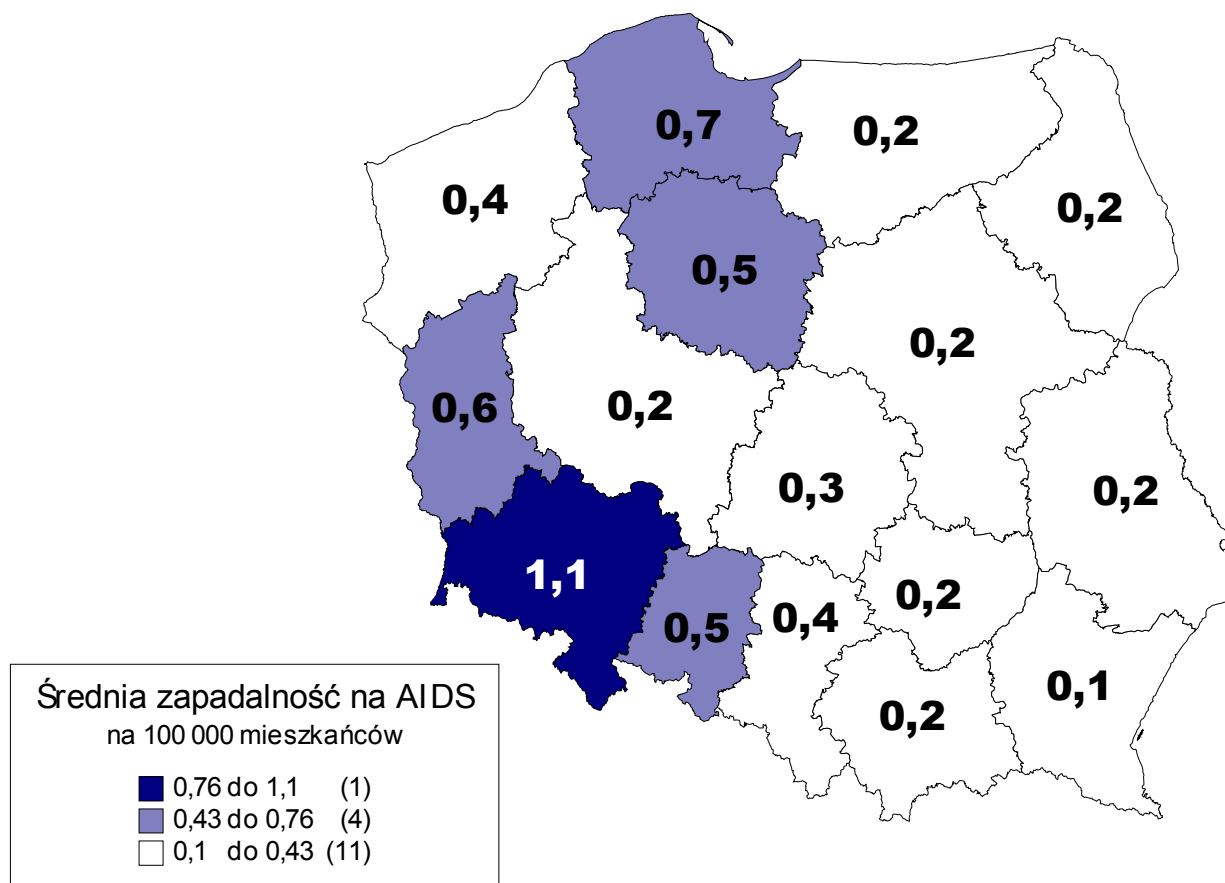
Zachorowania i zgony chorych nad AIDS wg grupy ryzyka

Zachorowania na AIDS

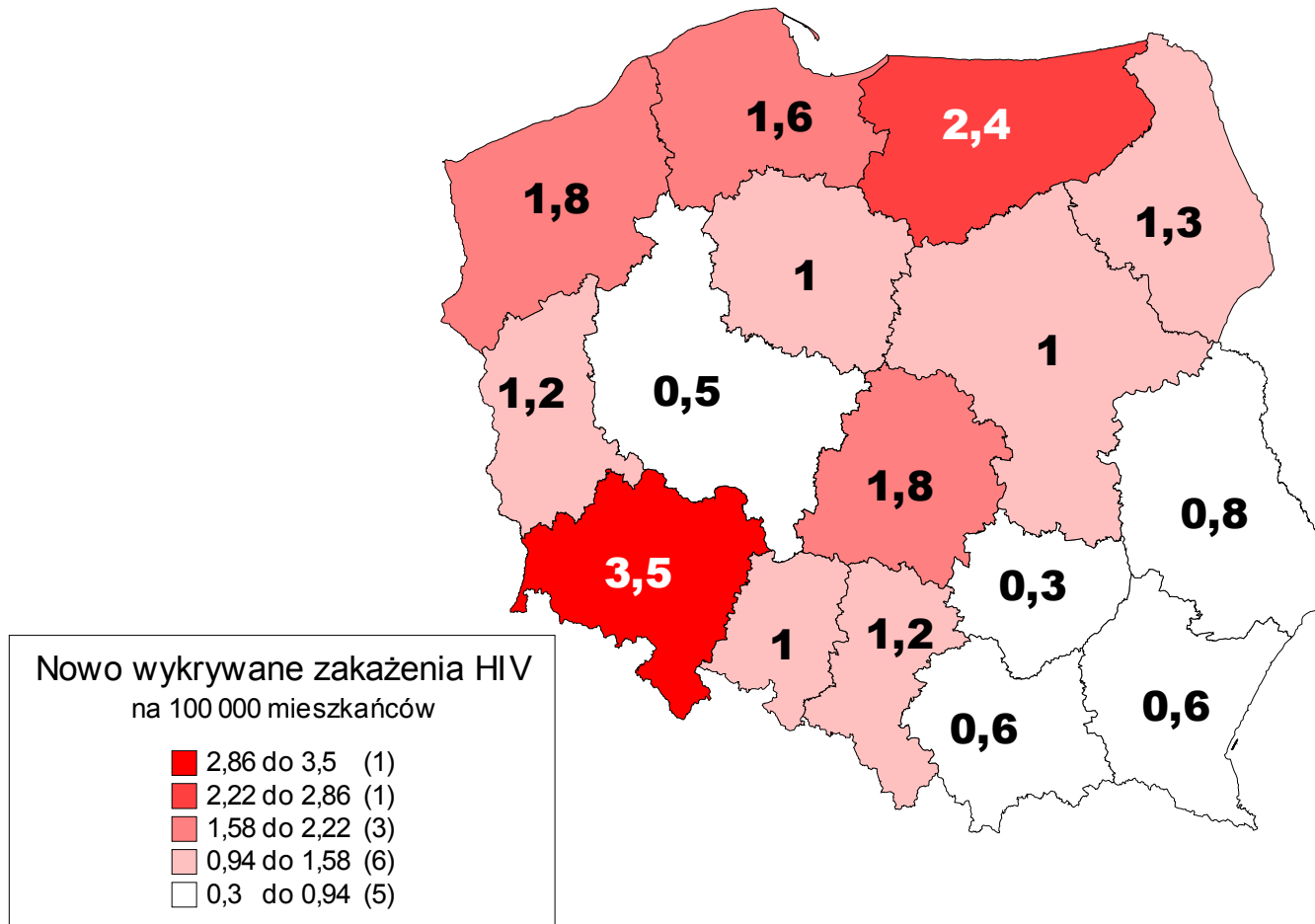

Zgony chorych na AIDS

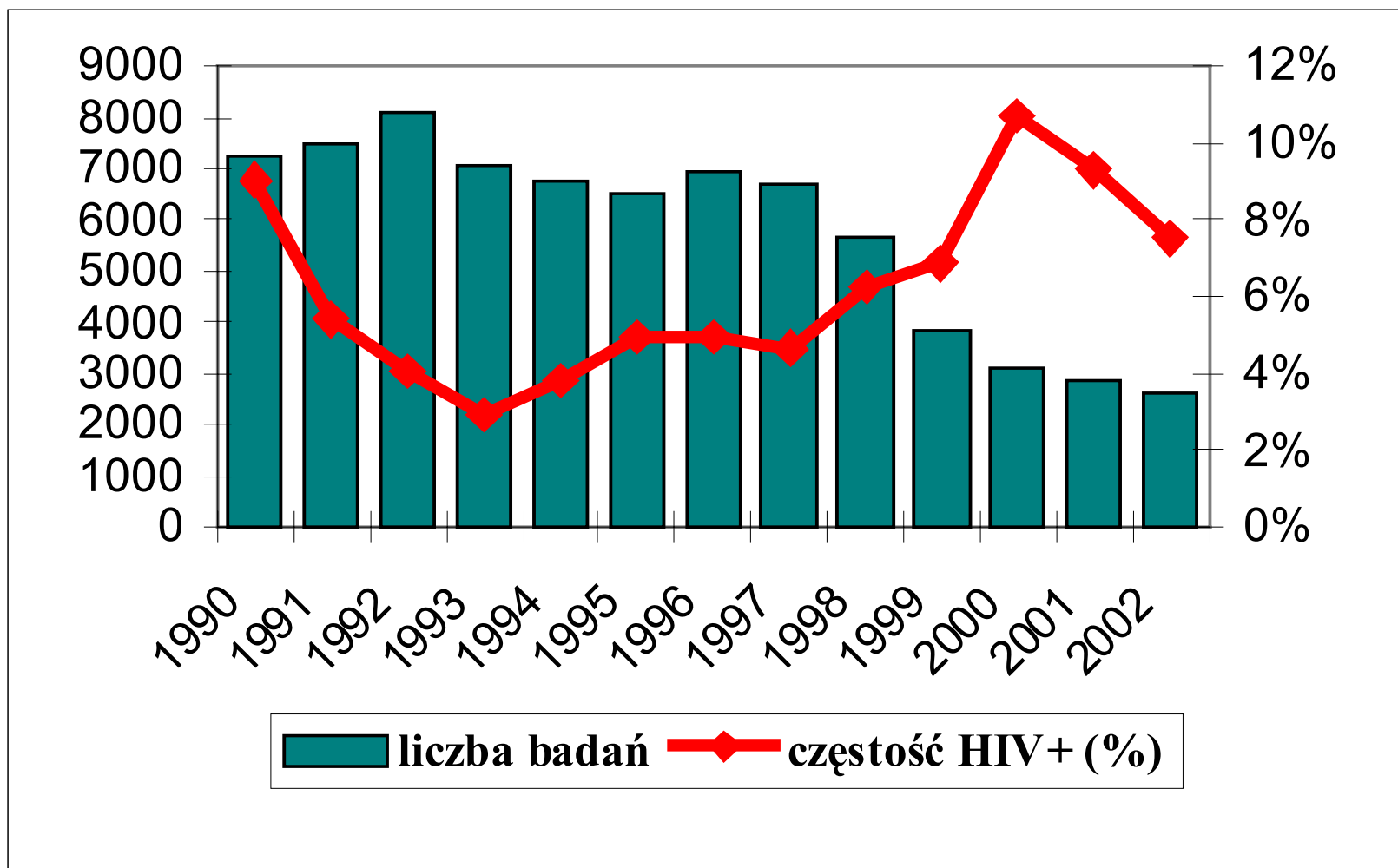
Średnia zapadalność na AIDS w Polsce w latach 1999 - 2003

Nowo wykrywane zakażenia HIV na 100 tys. mieszkańców rocznie - średnia z lat 1999-2003

Epidemia zakażenia HIV wśród narkomanów w Polsce

Wg. biuletynów *Choroby Zakaźne i Zatrucia w Polsce*, lata 1990-2002

Euro HIV

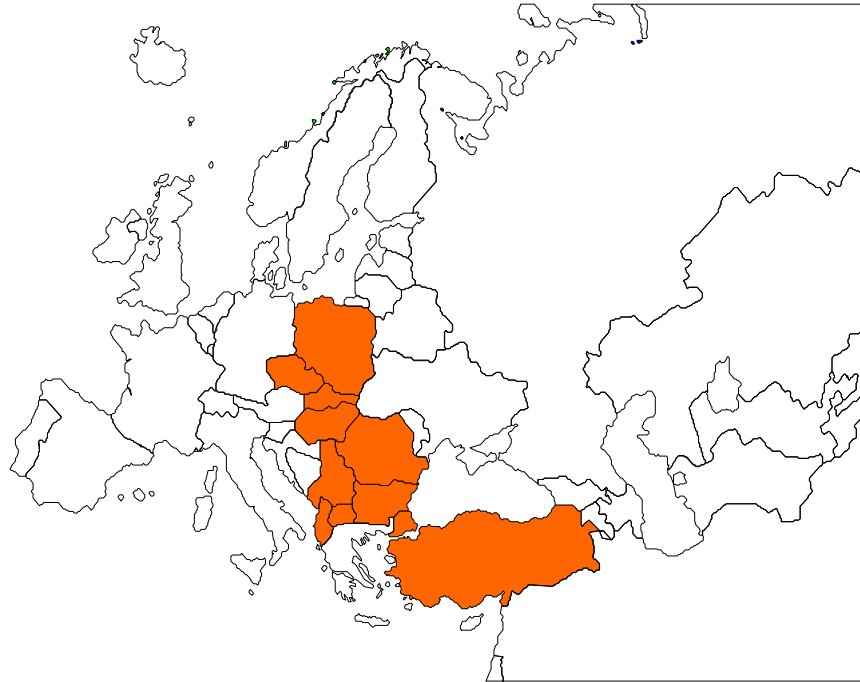
European Centre for Epidemiological
Monitoring of AIDS

WHO and UNAIDS Collaborating Centre

<http://www.eurohiv.org/>

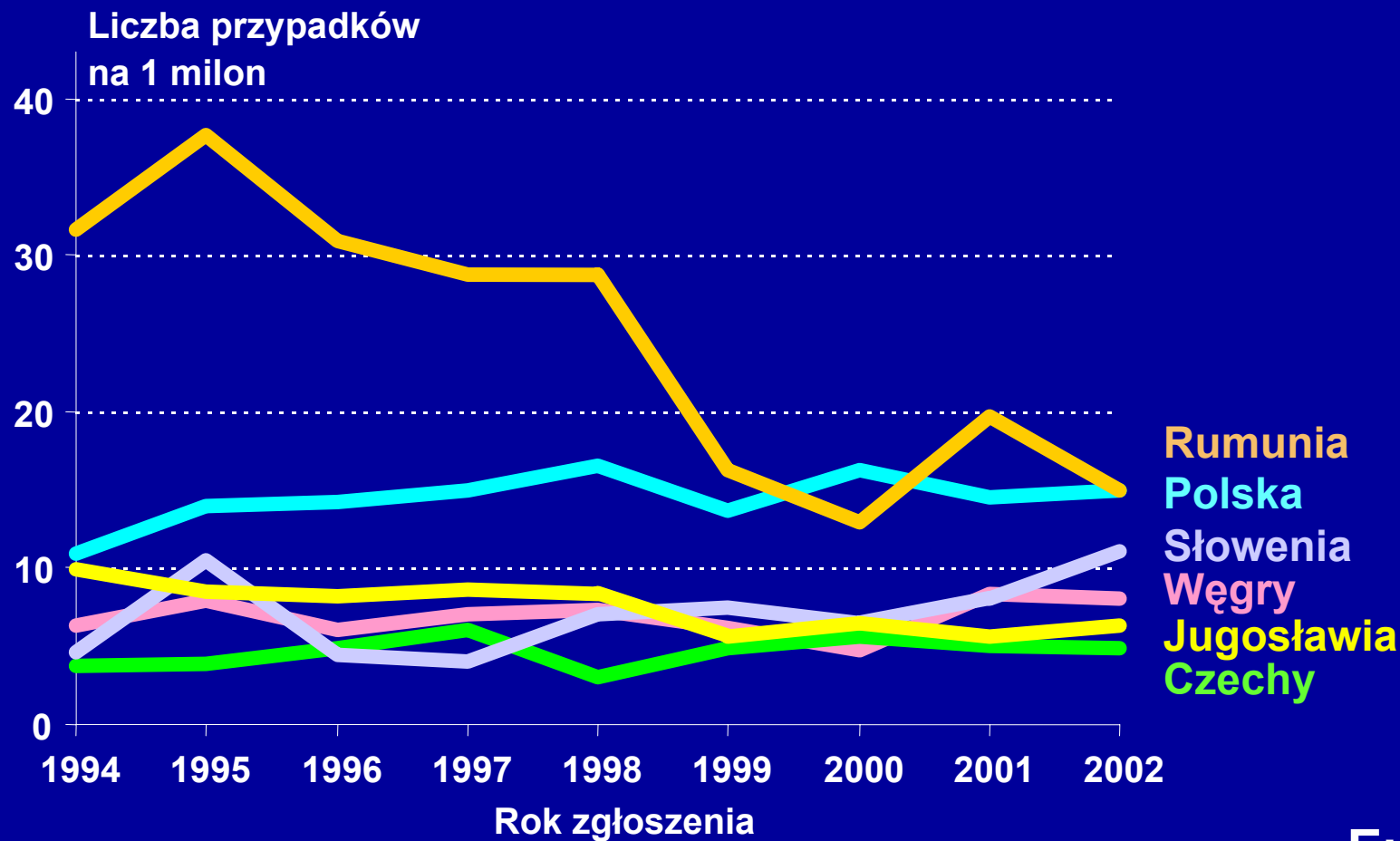
Europa Środkowa

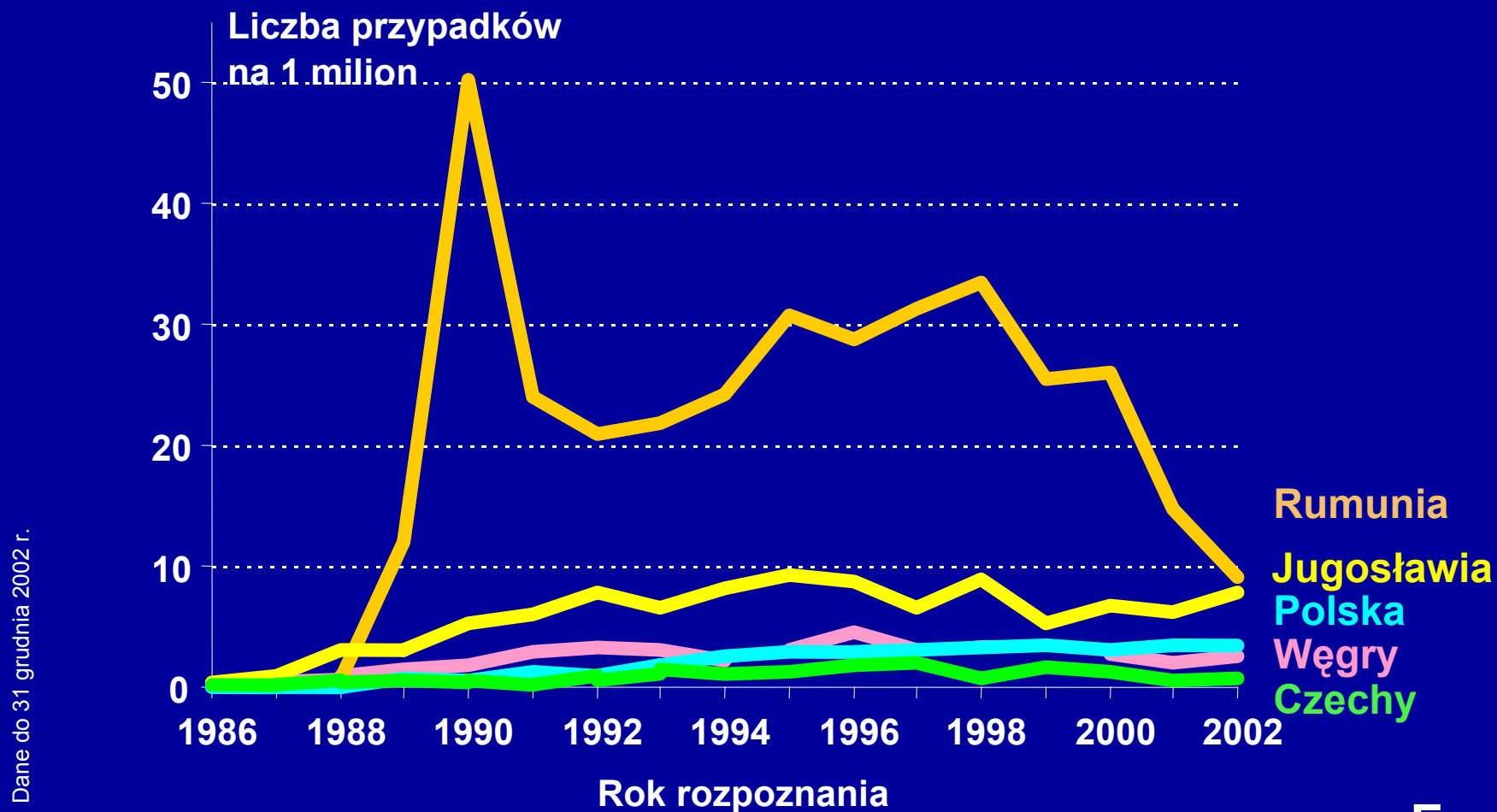

**Populacja: 189
milionów**

Noworozpoznane zakażenia HIV na milion mieszkańców w wybranych krajach Europy Środkowej, w latach 1994 - 2002

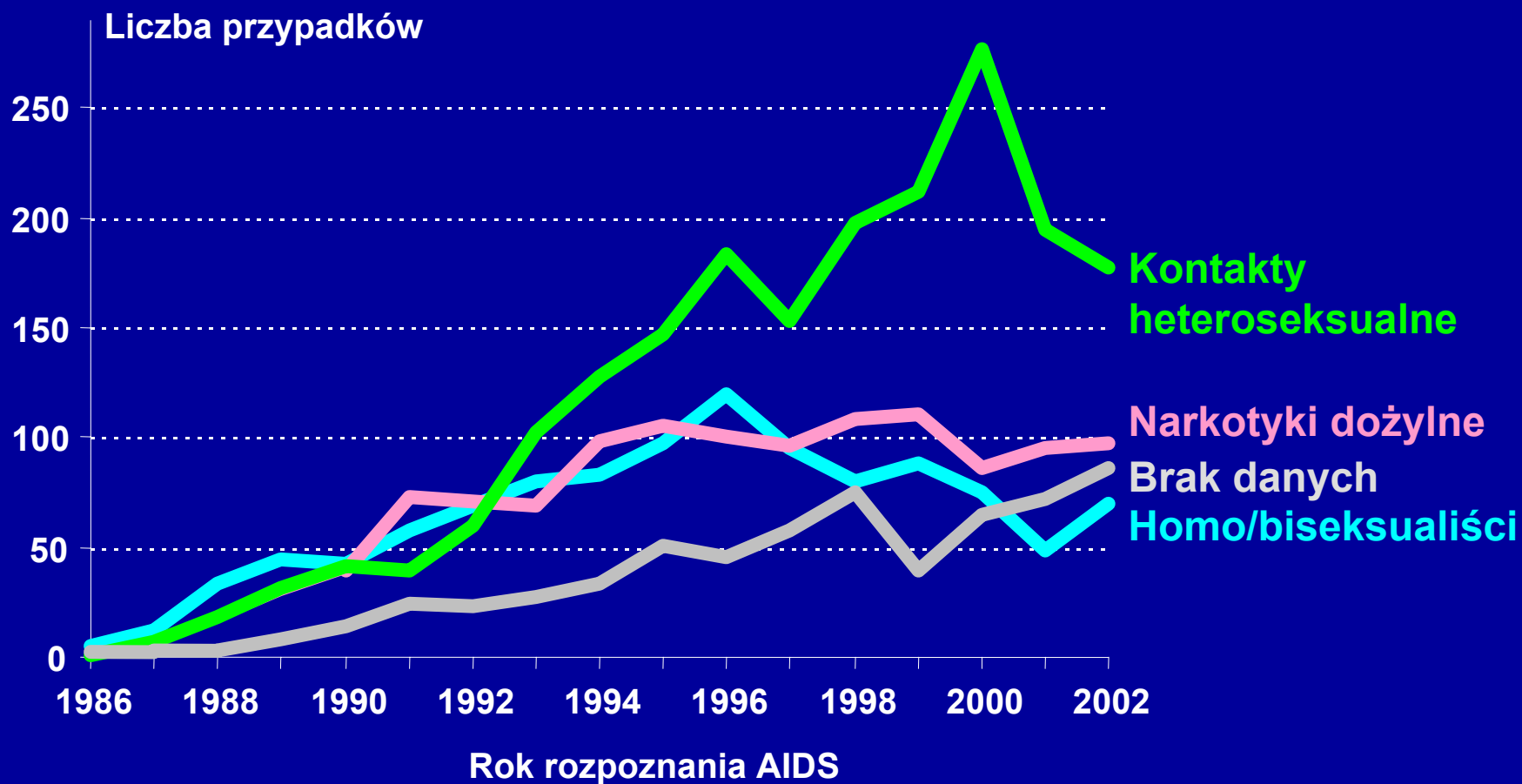
Zachorowania na AIDS na milion mieszkańców w wybranych krajach Europy Środkowej, 1986 - 2002

EuroHIV

Dane z uwzględnieniem poprawki na opóźnienia w zgłaszalności

Zachorowania na AIDS wśród dorosłych i młodzieży wg grupy transmisji 1986 - 2002, Europa Środkowa

Dane do 31 grudnia 2002 r.

Dane z uwzględnieniem poprawki na opóźnienia w zgłaszalności

EuroHIV